

Utdrag ur Domböcker (1667–70) för Jacob Ebbesson, sporrsmed och grovsmed.

En lättkränkt processmakare?

¶

Släktrrelation: Jacob Ebbesson (död 1678) var mormors farfar till Sven Simonsson, som var Emmas morfars far och Carl Gustafs farfar.

Han var inte infödd i Göteborg, där han fick burskap 6.11.1665. Den 24.10.1670 bestämdes det i rätten, att han skulle förhjälpas till sin arvsrätt i Sunnerbo härad i Småland. I en supplik, daterad i oktober 1668 begärde han hjälp att återfå penningmedel, som han hade lånat ut till sin broder i Stockholm, som avlidit barnlös: även dennes hustru var död. Jacob Ebbesson befann sig här i staden åtminstone i december 1664: då stämde han Anders Simonsson, som hade kallat honom en fuskare och bönhas. Han gifte sig enligt Gustavi C:1 den 16.11.1669 med Barbro Rasmusdotter.☹

Han erhöll den 19.6.1672 180 d smt för fönsterbeslag till rådhusbyggnaden. Efter klagomål erhöll han den 1 juli s.å. ytterligare 10 d smt för arbetet. (Ränte- och byggningskoll), ¶

Den 2.8.1670 klagade Jacob Ebbesson (EIIa:3) över att hans ämbetsbröder storligen hindrade honom i hans arbete. Han hade under hela året från några veckor

före jul icke beviljats någon gesäll. I september 1666 mötte han hattstofferaren Jöns Crona inför rätten i en ovanligt svårartad träta. Bland annat luftade Jöns Crona sin förtret över att Jacob Ebbesson hade svikit sina löften att hjälpa Jöns Crona med 30 dussin hängbeslag, som Crona enligt attest av Herman bössmakare hade lovat att leverera till påsken näst därefter avsedda för riksdagens början i Stockholm 1664. Jacob spormakare hade blott levererat tolv dussin.

I fortsättningen hade tydligen Jöns Crona inte vågat lita på Jacob Ebbessons hjälp utan beslutat ordna saken på sitt eget sätt.☹

Jacob Ebbesson hade en lärpojke Nils Larsson, som enligt Jacob hade bundit sig för att stanna i fyra år i lära hos honom. Jöns Crona hämtade till sig Nils Larsson under förevändning, att pojken skulle resa hem till sina föräldrar. När Jacob Ebbesson en kväll kom in i Jöns Cronas hus ”insmygande i otid genom orätt port som en tjuv” enligt Crona, så fann han sin forne lärgosse Nils Larsson sitta ensam i Jöns Cronas nattstuga och arbeta med gehängbeslagen. Man undrar inte på om Jacob Ebbesson fattade humör, när han såg pojken, som han lärt upp så pass långt, att han någorlunda kunde göra beslagen, sitta hos hattstofferaren och utföra det arbete som egentligen sorterade under smedämbetet. Jacob Ebbesson beslöt att som bevis inför ämbetet taga ett par beslag. Men Jöns Cronas hustru ställde sig i vägen för honom och sade, att han inte skulle slippa igenom dörren, förrän han lade beslagen ifrån sig. Jacob Ebbesson fattade henne i armarna och ryckte och slet i henne men hon ropade, ”jag går inte undan, om jag än skall dö härigenom.” Jacob måste kasta av sig kappan, innan han lyckades dra henne från dörren. Men hon följde efter honom till porten och tog hans hatt som pant, sägande: ”I haven rövat mitt hus”. ☹

Enligt Jöns Crona hade hustrun behandlats så omilt av Jacob Ebbesson ”att hon lika som helt sönderslagen är, och samma natt och dag om hennes liv ingen förhoppning varit”.☹

Ingrid Toresvärdfejares och Lennica Herman bössmakares vittnade om hur mörbultad hattstofferarens hustru varit efter slagsmålet. Ingrid hade ”oförwarandes om Söndag afton” kommit in uti Jöns Cronas hus och sett hans hustru vara blå både på armar och lår och därtill mycket sjuklig. Jacob å sin sida visade en attest av en fänrik Anders Svensson, att Jacob Ebbesson hade begärt att få låna en hatt av vakten. Fänriken hade också hört Jöns Crona kalla Jacob Ebbesson en landlöpare

och bönhas och sett hustrun ge Jacob en örfil och dra honom två gånger i håret.¶

Den 5 oktober samma år fick Jöns Crona svara inför överrätten för att han understod sig att prejudicera smedegillet i sitt handverk och hålla pojken Nils Larsson till att smida gehängbeslag hemma i sitt hus. Jöns Crona försvarade sig med att han inte använde pojken till detta utan fick hjälp av en smed Anders i Lundby på Hisingen. Sedan putsade och utarbetade Jöns Crona genom en ”särdeles av sig själv uppfunnen konst” smedens arbete, vilket rätten erbjöds att förvissa sig om på ett framvisat gehängbeslag. Även Jacob Ebbesson uppmanades att visa ”sin konst och sitt arbete” på sådana beslag. Enligt Jacob hade Jöns som hattstofferare endast lov att göra mässingsbeslag. (Mässing är en legering av koppar och zink. Gamla Nordisk Familjebok: ”hattstofferare (av ty. hutstaffierer, äldre numera obruklig benämning på handlande med modevaror, modist)”).¶

Nils Larsson, som Jöns sade sig använda endast till gördelarbete, ansåg, att han inte hade lovat stanna hos Jacob Ebbesson mer än några veckor, eftersom denne inte var någon i smedskräet antagen mästare. ¶

I sitt domslut sade rätten, att den fuller hade skäl att skärpa lagen med Jöns Crona för det han inför sittande rätten hade tillmält Jacob Ebbesson, så muntligen som skriftligen, att han hade gått in i hans hus som en tjuv och icke var värd att bo bland ärligt folk utan ”qvittera” (lämna) staden. Men för Jöns Cronas armods skull och på det att han inte måtte bli skämd till sin heder hade rätten beslutat denna gång ”böterna till tjugo marker lindra”. Följande år i december klagade Jacob Ebbesson över att skulten Anders Bengtsson underlåtit att i tid inkräva, vad Jöns Crona enligt dom var skyldig honom Jacob Ebbesson, varigenom Jöns Crona hade fått tid att bege sig härifrån och till Kungälv.¶

Den 15.1.1666 berättade Jacob Ebbesson, att han tillsammans med åtskilliga andra hade kallats hem till Herman Helmeling Bössmakare, där Herman bössmakare tillstått, att Jacob Ebbessons gesäll Gabriel Schell, som nu vistades i Stockholm, hade ”brukat skamlös mund” mot Jacob Ebbesson för att Jacob, som ej kunde läsa, brutit ett brev med Gabriels namn på i den tron att det var hans eget. Det var inte han som kallat dit de övriga åhörarna enligt Herman bössmakare: den ene efter den andre var av en händelse inkommen.¶

I överrätten den 28.3.1667 vittnade barberaren mäster Anders Pedersson om de tvenne hål i huvudet som sporrsmiden Jacob Ebbesson erhållit av sin forne gesäll, som nu var i gamle Lars smeds bröd. Någon livsfara förelåg ej. ¶

2.10.1684 behandlades frågan om att Jacob Ebbesson sporrsmid skulle vara kommen i rop och rykte inte endast i staden Göteborg utan också runt omkring i landet för att ha grävt ned döda hästar i sin gård. Han hade inte endast anklagats av rackaren för detta utan också av underskulten Gunne Olufsson och stadstjänaren Olof Jerpe, som rannsakat hans gård. Det visade sig, att ryktet hade utspritts av Olof svärdfejares son Tore Olufsson och en svärdfejaregesäll och

Oluf ankarsmeds gesäll Anders som sagt, att att Jacob Ebbesson grävt ned döda märrar i sin gård. Gunne Olofsson sade dock, att när han på presidentens order hade gått till sporrsmidens gård, hade de funnit en huvudskalle och ett tämligen långt stycke ryggländ efter ett dött kreatur, vilket hade rapporterats för herr presidenten. Jacob Ebbesson hänvisade till Engelbrekt Björnsson och Lars Andersson sporrsmid: dessa förnekade vittnesmål. Jacob Ebbesson förmanades att inte besvära rätten med oskäligen överlöpenden utan sitta hemma på sin verkstad och sköta näring och hantering. När Jacob Ebbesson utan bevis anklagade Henrik Åkerman för att ha stulit hans verktyg förmanade rätten Jacob att se sig väl före i denna sak, ”medan han är en trätosam och envis människa”. ¶

Som hyresgäst hade Jacob Ebbesson omkring 1670 pottmakaren Michel Goldtmans änka Oluf

Henriksdotter som på grund av bristande hushyra ålades att föra sin pottugn och kvarliggande lera ur sporrsmedens hus. Änkan företrädde vid rätten av sin måg pottmakaren Jürgen Pretthun.¶

Jacob sporrsmed omtalas 1670 tomt 9.43.